

CASTING AS A PEDAGOGICAL TOOL IN AN ELECTRONIC TEXTBOOK ON MUSIC FOR THE 6TH CLASS OF THE SECONDARY SCHOOL IN BULGARIA

Krasimira Georgieva Fileva – Ruseva

Academy of Music, Dance and Fine Arts - Plovdiv, Bulgaria krassyfilleva@abv.bg

Abstract: Unlike the plastic arts, where the author is both a performer, in the music the author – the composer – needs an intermediary for his work to reach its addressee. The composer uses a range of means of expression, that form his musical language. The performer, who interprets the work, also has a set of expressive techniques. When author's and performer's expressive apparatus combine successfully, this leads to a very rich palette of means of expression. This means, however, that for the successful, full perceiving of music, for exploiting the impact of this expressive arsenal, it is important for the "user" of the musical works - the listener - to be also prepared. With the task of creating an educated audience, it is of course necessary to engage the school and, in particular, the music education. While for explaining the author's expression techniques have been created many and wide variety of educational resources, the performer's expressive apparatus and, more specifically, the artistry, those more subtle traits in the personality and stage behavior of the artist that attract and retain the attention of the audience, that make the listener to hold his/her breath and follow unswervingly the development of the dramaturgy of the musical work, are less familiar to students in general educational school. Musical performing activities are usually limited to the learning and performance of songs by the entire class, in choir, which is commented by the teacher mostly from the position of accurate intonation and metro-rhythmic precision. This indicates that it is rarely provided for the same student to take the role both of a performer and of a listener – evaluator of performances. In addition, there is often not enough attention paid to the artistic aspect of the performance – the combination of the most accurate recreation of the author's design with creative interpretation, as well as to the result – the impact achieved by this performance. To fill this gap in musical education, it is necessary to create conditions in music textbooks. Reliable means in this regard are electronic textbooks, combining the resources of the printed textbook, CDs with works for listening and additional resources such as tasks, add-on information, games, puzzles, crossword puzzles, illustrative material. The concept of electronic textbooks to the educational kits of publishing house "Prosveta +", one of which I will examine, is to provide an enriched version of the study material to be presented in the most attractive way for young people. In this regard, an interesting example are performance tasks in the electronic textbook for the 6th grade of the general education school [6], some of which I will present in this article.

These performance tasks are structured as castings for the most artistic performance of Bulgarian folk songs. Three folk songs are selected - "I want to marry, Mom" from the Shoppa folklore region, "Penka is hunting for fish" by Northern Bulgaria folklore region and "The praised bride" from Dobrudzha folklore region. The folk songs are taught in different lessons, as music samples of the folklore of different regions of Bulgaria, i.e. the three castings are conducted on the learning material from the three folklore areas studied in the 6th grade.

Keywords: casting, electronic textbook, mass music education, secondary school, folk music

КАСТИНГЪТ КАТО ПЕДАГОГИЧЕСКИ ИНСТРУМЕНТ В ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО МУЗИКА ЗА 6. КЛАС НА ОБРАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ В БЪЛГАРИЯ

Красимира Георгиева Филева-Русева

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив, България
krassyfilleva@abv.bg

Резюме: За разлика от пластичните изкуства, където авторът е едновременно и изпълнител, в музиката авторът – композитора – се нуждае от посредник, за да достигне неговата творба до адресата си. Композитора използва определен кръг от изразни средства, формиращи неговия музикален език. Изпълнителят, който „тълкува“ - интерпретира – произведението, също има определен набор от изразни похвати. Когато авторски и изпълнителски изразен апарат се съчетаят успешно, това води до изключително богата палитра от изразни средства. Това означава обаче, че за сполучливото, пълноценно възприемане на музика, за оползотворяване на въздействието на този изразен арсенал, е необходимо „потребителят“ на музикалните произведения – слушателят – също да бъде подготвен. Със създаването на образована публика естествено е необходимо да се ангажира училището и по-конкретно – обучението по музика. Докато за обяснение на авторските изразни похвати са създадени много и разнообразни педагогически средства, изпълнителският изразен апарат и по-конкретно – артистичността, на онези по-

трудно уловими черти в личността и сценичното поведение на артиста, които привличат и задържат вниманието на публиката, които карат слушателя да затаи дъх и да следи неотклонно развитието на драматургията на музикалната творба, са по-малко познати на учениците от общообразователното училище. Музикално изпълнителските дейности обикновено се изчерпват със заучаване и изпълнение на песни от целия клас, хорово, което се коментира от учителя най-вече от позицията на точно интониране и метроритмична прецизност. Това показва, че по-рядко се предвижда възможност един и същ ученик да се види както в ролята на изпълнител, така и в ролята на слушател и оценяващ изпълнения. Освен това рядко не се обръща достатъчно внимание и на художествената страна на изпълнението – на съчетанието от възможно най-точното предаване на авторския замисъл с творческа интерпретация, както и на резултата – постигнатото въздействие на това изпълнение. За запълването на тази празнота в музикалното възпитание трябва да се създадат условия още в учебниците по музика. Надеждно средство в това отношение са електронните учебници, като съчетаващи ресурсите на печатния учебник, компактдискете с произведения за слушане и допълнителни ресурси като задачи, добавъчна информация, игри, пъзели, кръстословици, илюстративен материал. Концепцията на електронните учебници към учебните комплекти на издателство „Просвета +“, един от които ще разгледам, е да се поднесе обогатена версия на учебния материал, която да се представи по най-атраактивния за младите хора начин. В това отношение интересен пример са изпълнителските задачи в електронния учебник за 6. клас на СОУ [6], някои от които ще представя в настоящата статия.

Тези изпълнителски задачи са структурирани като кастинги за най-артистично изпълнение на български народни песни. Избрани са три народни песни – "Сакам да се женя, мамо" от шопската фолклорна област, "Пенка рибка лови" от северняшката фолклорна област и "Хваленото булченце" от добруджанската фолклорна област. Народните песни се изучават в различни учебни занятия, като музикални образци от фолклора на различни региони на България, т.е. трите кастинга се състоят върху учебния материал от трите фолклорни области, изучавани в 6. клас.

Ключови думи: кастинг, електронен учебник, масово музикално възпитание, общообразователно училище, народна музика

1. УВОД

Музиката е изкуство, което не може да бъде „превеждано“ на езика на думите – то оказва въздействието си директно върху емоционалния свят на възприемащия. За разлика от пластичните изкуства обаче, където авторът е и изпълнител, в тоновото изкуство авторът – композиторът, който използва определени изразни средства (своя музикален език) – се нуждае от посредник, за да достигне неговата творба до адресата си. Този посредник – изпълнителят, който „тълкува“ - интерпретира – произведението, също има определен набор от изразни похвати. Когато авторски и изпълнителски изразен апарат се съчетаят сполучливо, това води до изключително богата палитра от изразни средства. Всичко това показва обаче, че задълбоченото вникване в музикалната творба е сложно и за пълноценното възприемане на музика, за оползотворяване на въздействието на целия този изразен арсенал, е необходимо „потребителят“ на музикалните произведения – слушателят – също да бъде подготвен. Със създаването на образована публика естествено е необходимо да се ангажира училището и по-конкретно – обучението по музика. Докато за обяснение на авторските изразни средства – това, което се разбира под „музикален език“ на определен композитор – са създадени много и разнообразни педагогически средства, за опознаването на изпълнителския изразен апарат и особено на артистичността, на онези по-трудно уловими черти в личността и сценичното поведение на артиста, които привличат и задържат вниманието на публиката, които карат слушателя да затаи дъх и да следи неотклонно развитието на драматургията на музикалната творба, са по-малко познати на учениците от общообразователното училище. Музикално изпълнителските дейности в урока по музика обикновено се изчерпват със заучаване и хорово изпълнение на песни от целия клас, което се коментира и оценява от учителя най-вече от позицията на точно интониране и метроритмична прецизност. Това показва, че, от една страна, по-рядко се предвижда възможност един и същ ученик да види себе си и в ролята на изпълнител, и в ролята на слушател, който възприема и оценява интерпретации. От друга страна, обикновено не достига време за да се обърне достатъчно внимание и на художествената страна на изпълнението – на съчетанието от възможно най-точното предаване на авторския замисъл с творческа интерпретация, както и на резултата – постигнатото въздействие на това изпълнение. За запълването на тази празнота в музикалното възпитание трябва да се създадат условия още в учебниците по музика. Надеждно средство в това отношение са електронните учебници, като съчетаващи ресурсите на печатния учебник, компактдискете с произведения за слушане и допълнителни ресурси като задачи, добавъчна информация, игри, пъзели, кръстословици, илюстративен материал. Концепцията на електронните учебници, включени в учебните комплекти на издателство „Просвета +“, един от които ще разгледам, е да се поднесе обогатена версия на учебния

материал, която да се представи по най-атрактивния за младите хора начин. В това отношение удачен пример са изпълнителските задачи в електронния учебник за 6. клас на СОУ [13], някои от които ще представя в настоящата статия.

2. ПРЕДМЕТ, ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Предмет на изследването е електронният учебник към учебния комплект по музика за 6. клас на общообразователното училище в България на издателство „Просвета +“ [13].

Обект е творческият елемент в изпълнителски задачи-кастинги за изпълнение на български народни песни.

Цел е представянето на изпълнителски задачи, структурирани така, че, от една страна, да създават предпоставки за развитие на артистични качества у учениците, а от друга – да повишат интереса на подрастващите към българската народна музика.

Конкретни задачи, свързани с тази цел, са:

а) Разкриване на индивидуалните характеристики на песните, подбрани за представяне на участниците в трите кастинга.

б) Открояване на възможностите за актьорска изява на шестокласниците.

в) Извеждане на критериите за оценка на изпълнителските постижения и ползата, която тези критерии носят:

- като мотив на участниците в кастингите;

- като формиращи мнението на учащите-членове на журитата за развитие на уменията им да оценяват точно и безпристрастно.

г) Разкриване на потенциалните образователни ползи от задачите-кастинги.

3. КАСТИНГИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ

Сред видовете изпълнителски задачи, поставени в електронния учебник, като приложения точно с цел опознаване и осмисляне на изпълнителските изразни средства, изпъкват кастингите за най-артистично изпълнение на български народни песни. Като музикален материал за представяне на участниците в тези кастинги са избрани три народни песни – "Сакам да се женя, мамо" от Шопската фолклорна област (Шопската фолклорна област обхваща региона около столицата София), "Пенка рибка лови" от фолклорна област Северна България (тази фолклорна област се простира върху почти цялата Северна България с изключение на крайната североизточна част) и "Хваленото булченце" от Добруджанската фолклорна област (Добруджанската фолклорна област е разположена в Североизточна България). Народните песни се изучават в различни учебни занятия, като музикални образци от фолклора на различни региони на България, т.е. трите кастинга се състоят върху учебния материал от трите фолклорни области, изучавани в 6. клас. Освен за опознаване на изпълнителски изразни средства, тези задачи имат и друго важно приложение – по-пълно и по-детайлно вникване в спецификата на музиката, бита, естетиката, начина на мислене на хората от изучаваните фолклорни области. Структурирани като кастинг по образец на популярни телевизионни предавания (където за вниманието на жури и публика се състезават участници с най-разнообразни умения), с финалистите на които всеки шестокласник поне веднъж е помечтал да се откъдестви, задачите са мощен стимул за преодоляване на трудностите в името на победата. И трите песни, избрани за представяне, са хумористични, но всяка има различен тип хумор. Това, предоставяйки допълнителен набор от средства в ръцете на подрастващите „артисти“, е благодатна почва за развитие на техните умения да изведат чрез изпълнителски разбор и да открият ярко при интерпретацията разликите между специфичните типове хумор, да изявят характерното за всеки от персонажите.

3. 1. КАСТИНГ ЗА НАЙ-АРТИСТИЧНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЕСЕНТА "ХВАЛЕНОТО БУЛЧЕНЦЕ"

В тази добруджанска песен се разказва за прехвалена млада булка, която трябва да приготви зелник. За тази цел тя прахосва огромно количество продукти, а в резултат... първо, зелникът трябва да бъде разсечен, а не, както обикновено, разрязан. След „разсичането“ и след като „нещо крекна в зелника“, членовете на голямото семейство с изненада откриват, че в „ястието“ са замесени най-невероятни вещи на всеки от тях.

За кастинга отначало се определят желаещите за участие. Това могат да бъдат момичета, които да "изиграят" ролята на героинята, чиято пословична непохватност и прахосничество са осмяни в песента, или момчета, които по най-комичния начин да предадат с пеене ситуацията.

Журито, което ще оценява участието, се формира от учителя и учениците, които няма да се състезават. За улеснение на оценяващите, както и за да изпълни задачата-кастинг възможно най-

пълноценно своето образователно (опознаване особеностите на фолклорната област) и възпитателно предназначение (развитие на артистични способности), на журито са предложени критерии, по които отделните изпълнения се оценяват. Участниците също се запознават с тези критерии, за да подготвят представянятия си в съответствие с тях. Критериите са:

- Най-точно интонироване на мелодията;
- Най-артистично изпълнение;
- Оригиналеност на представянето;
- Изпълнение, предаващо най-сполучливо регионалните особености на мелодията и на типажа.

3. 2. КАСТИНГ ЗА НАЙ-АРТИСТИЧНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЕСНИТЕ "САКАМ ДА СЕ ЖЕНЯ, МАМО" И "ПЕНКА РИБКА ЛОВИ"

Текстът на двете песни има структурата на диалог. Това дава възможност в състезанието да се представят изпълнителски дуети, т.е. да се оценяват не само артистичните способности на един солист, но и уменията на учениците за сценично партниране. На практика това означава, че за успешното справяне с такава задача, от една страна са необходими артистични умения, като усет за характерност – важен за пресъздаване на специфичното в произношението (в случая – на поетичния текст на песента), характерното поведение, по което да се разпознават отделните герои, черти на характера, присъщи на жителите на фолклорната област. В разглежданите случаи обект на пресъздаване ще бъдат поведението и характерът на колоритните образи на шопата и северняка. От друга страна реализирането на изпълнителския дует изисква също наличие на импровизаторски умения – бързи и точни реакции, способности за работа в екип, нужни за лекото и гъвкаво „сработване“ между сценичните партньори. Необходим е също и усет за стил – точно предаване на регионалните особености на народната песен, ясното открояване при изпълнението на характерните черти на героите на изпълняваната песен от тези, присъщи на песните и народните „типажи“ от други региони. Изискването за оригиналеност на представянето мотивира за мислене и в посока на по-голяма атрактивност, забавност, по-ярка изява на специфичното, чрез която може да бъде привлечено внимание и да се заслужи по-висока оценка. Естествено, журито не би допуснало явно „преиграване“ с цел повишаване оценката за представянето на определен творчески дует, така че открояването на характерните черти на музиката на определена фолклорна област и на хората, които са я създали, предполага наличието и на усет за мярка, за това, доколко могат да бъдат подчертавани дадени присъщи черти и кога хипертрофирането им излиза от рамките на художествената интерпретация.

Шопската народна песен "Сакам да се женя, мамо" представлява дует между младеж, който иска да се ожени и търси съвет от майка си за подходяща невеста, и майката, за която, както се оказва, никоя мома не е достойна за сина ѝ – момите от селото са се „свиле“ и „сбабиле“, севернячката е работна, но лакома, тракийката е гиздава, но суетна и разточителна. Все пак, при положение, че няма нито една достатъчно добра и ако съдбата на момата е да е харесала сина, майка му най-накрая позволява той да се ожени за мома от селото, която да си пати с него така, както е патила самата тя с баща му. Припряните, угодливи интонации на сина в мелодията на песента ясно се отличават от бавните, категорични, кратки фрази на старата шопкиня, която авторитетно „произнася присъдите си“ над потенциалните невести от различните краища на страната.

Народната песен от Северна България "Пенка рибка лови" е весела задявка на момъка с младата мома, която лови риба в реката и отговорите на момата, поставящи младежа „на място“. Мелодичната линия е гъвкава, пластична, в умерено темпо, интонациите съдържат тънка закачка, но и известна гальовност.

Правилата на двата кастинга са същите, както и на този за изпълнение на добруджанската песен, но, за разлика от първия кастинг, където песента се пее от един солист, тук, тъй като се представят дуети, трябва да се оцени и тяхното артистично партньорство. Затова като критерий в последните два кастинга присъства и този за най-добър дует.

Резултатите, които очаквам от приложението на новия педагогически инструмент – кастинг – са:

- а) Възпитаване на способността да се слуша музика с „разбиране“ - вникване в емоционалното ѝ съдържание.
- б) Усвояване на уменията да се оценява и качеството на изпълнението.
- в) Провокиране на стремеж към усъвършенстване на собственото изпълнение на музика.
- г) Развитие на критично отношение и самокритичност.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За да се представят възможно най-убедително, на участниците се налага да прослушат изпълнения на народните песни, с които трябва да се представят, от известни певци от конкретния

регион. В някои случаи те търсят записи и на други народни песни, сходни с „конкурсната“, за да се запознаят с особеностите на мелодията – например орнаменти – и на изпълнението, което да направи участието им още по-впечатляващо с доближаването си до оригинала.

За да вникнат в атмосферата на песента, да изиграят въздействащо персонажите и да получат идеи за атрактивно представяне, подрастващите изпълнители са насочени да прочетат разкази на български белетристи, описващи типаж и битие от съответната област.

Членовете на журито също трябва да се подготвят с допълнителна информация за фолклорните области, за да са в състояние да дадат компетентна оценка на постиженията на съучениците си.

Една от ползите на тази форма на работа е активното участие на целия клас. Кастингите са структурирани така, че всеки ученик намира подходяща задача за себе си – тези, които имат способностите, самочувствието и куража да се представят пред „журито“, са изпълнителите, между които се излъчват победителите – „звездите“ на състезанието. Всички останали ученици оценяват, гласуват, изказват мненията си, обосновават преценките си. Това превръща кастингите в събития, очаквани с нетърпение и провеждани с удоволствие от шестокласниците.

Всичко казано означава, че изпълнителските задачи-кастинги постигат целите, с които са поместени в електронния учебник.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Баренбойм, Л. Элементарное воспитание по системе Карла Орфа, Москва, 1977
- [2] Бижков, Г., Методология и методи на педагогическите изследвания. София, 1995
- [3] Димитрова, С., Образованието в света и електронните учебници (1. - 4. клас). Варна, 2016
- [4] Филева, Красимира Георгиева. Методи за изясняване характера на музикална творба. В: Материали от международна конференция. Правец, 2006
- [5] Fileva-Ruseva, Krasimira Georgieva. Increasing the Quality and Enhancing Musical Auditory Notions through Professional Training in Piano. International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology and Pedagogy. Vol. 2, No. 5-1, 2014, pp. 25-32. doi: 10.11648/j.ijla.s.2014020501.15
- [6] Fileva-Ruseva, Krasimira Georgieva. Teaching the Rondo and Variation Form in the Textbook of Music for the 5th Grade of the Bulgarian General Education Schools. International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology and Pedagogy. Vol. 2, No. 5-1, 2014, pp. 14-19. doi: 10.11648/j.ijla.s.2014020501.13
- [7] Fileva-Ruseva, Krasimira Georgieva. The Idea of Beauty in the Piano Cycle “Childhood Birds” by Konstantin Piiev. International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology and Pedagogy. Vol. 2, No. 5-1, 2014, pp. 1-7. doi: 10.11648/j.ijla.s.2014020501.11
- [8] Fileva-Ruseva, Krasimira Georgieva. The Emotional World of the Musical Work, Reflected in an Educational Video Clip. International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology, Pedagogy and Performing. Vol. 3, No. 5-1, 2015, pp. 62-71. doi: 10.11648/j.ijla.s.2015030501.19
- [9] Филева, К. Възпитанието чрез електронен учебник по музика за 5. клас на СОУ. В: International Journal Knowledge, vol. 13. 2. Skorje, 2016
- [10] Форсайт, Р. П., Електронното обучение – теория и практика. Аспекти на педагогическия дизайн. София, 2011
- [11] Иванов, И., Теории за образованието. Шумен, 2000
- [12] Маринчевска, Надежда. Квадрати на въображението. С. 2005.
- [13] Минчева, П., К. Филева, С. Христова. Учебник по музика за 6. клас на СОУ. С. 2017
- [14] Mincheva, Penka Pencheva. Teaching Creative Abilities of Children in Music Education in the General School. International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Musical Theory, Psychology, Pedagogy and Performing. Vol. 3, No. 5-1, 2015, pp. 31-36. doi: 10.11648/j.ijla.s.2015030501.14
- [15] Минчева, П. Музикалното възпитание в общообразователното училище. София, 2009
- [16] 16 Минчева, П. Методика на обучението по солфеж. Пловдив, 2006
- [17] Минчева, П. Музиката и интелектът. София, 1994
- [18] Назайкински, Е. Логика музыкальной композиции. Москва, 1982
- [19] Тарасова, К. Онтогенез музыкальных способностей. Москва, 1988
- [20] Уилкс, Ф. Интелигентните емоции. София, 2003